

Sygn. akt V CSK 36/10

WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 15 października 2010 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Krzysztof Pietrzykowski (przewodniczący)

SSN Zbigniew Kwaśniewski (sprawozdawca)

SSN Marta Romańska

Protokolant Piotr Malczewski

w sprawie z powództwa C. Przedsiębiorstwa Komunalnego Spółki
z ograniczoną odpowiedzialnością w S.
przeciwko „E.– G Polska” Spółce z ograniczoną odpowiedzialnością
o zapłatę,
po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Cywilnej w dniu 15 października 2010 r.,
skargi kasacyjnej strony powodowej od wyroku Sądu Apelacyjnego [...] z dnia 30 września 2009 r.,

oddala skargę kasacyjną i zasądza od strony powodowej na rzecz strony pozwanej kwotę 5400 zł (pięć tysięcy czterysta złotych) tytułem kosztów postępowania kasacyjnego.

Uzasadnienie

Sąd pierwszej instancji oddalił powództwo o zapłatę kwoty 555.943,61 zł z odsetkami ustawowymi dochodzonej tytułem nieuiszczonej przez pozwaną części opłaty eksploatacyjnej żądanej przez powódkę na mocy § 11 ust. 1a umowy z dnia 22 września 2005 r. W ocenie Sądu Okręgowego wykładnia postanowień § 11 pkt 1a w zw. z § 2 pkt 11 umowy z dnia 22 września 2005 roku prowadzi do wniosku, że pojęcie „opłaty” należnej powódce nie pozwala na wliczenia do przychodu ze sprzedaży energii także wartości całego przychodu uzyskanego z tytułu sprzedaży tzw. zielonych obligacji. Natomiast Sąd ten uznał, że w § 11 pkt 1c wspomnianej umowy strony zastrzegły opłatę uzupełniającą, ale w wysokości określonej stawki procentowej naliczonej od wartości przychodu ze sprzedaży „zielonych obligacji”, a nie całego przychodu ze sprzedaży inkorporowanych w nich praw majątkowych.

Apelację powódki, kwestionującą sposób i rezultat przyjętej przez Sąd interpretacji postanowień umowy, oddalił Sąd Apelacyjny wyrokiem z dnia 30 września 2009 roku, obciążając jednocześnie powódkę kosztami postępowania apelacyjnego. Odwołując się do aprobowanej w orzecznictwie tzw. kombinowanej metody wykładni, Sąd Apelacyjny uznał, że interpretacja postanowień umowy dokonana przez Sąd pierwszej instancji w pełni odpowiada dyrektywom zawartym w art. 65 § 2 k.c. Sąd podzielił zarazem ustalenia faktyczne poczynione w oparciu o uznawany za prawidłowo oceniony materiał dowodowy oraz wysnute z nich wnioski natury prawnej.

W ocenie Sądu odwoławczego prawidłowo ocenił Sąd pierwszej instancji, że użyte w umowie pojęcie „przychód ze sprzedaży energii” obejmuje przychód ze sprzedaży energii tzw. fizycznej, natomiast kwestię opłat od przychodu uzyskanego ze sprzedaży „zielonych obligacji” - świadectw pochodzenia, reguluje odrębnie pkt c § 11 ust. 1 umowy, który przewiduje, że opłata obliczona od przychodu ze sprzedaży energii fizycznej będzie uzupełniona o 16% przychodu ze sprzedaży „zielonych obligacji”. Sąd odwoławczy uzasadniając prawidłowość interpretacji postanowień umowy dokonanej przez Sąd pierwszej instancji wskazał na uwzględnienie i ocenę zgodnych zamiarów stron oraz zgodne rozumienie przez strony użytych w umowie pojęć w chwili jej zawarcia, potwierdzone treścią

korespondencji stron z 2007 roku. W ocenie Sądu Apelacyjnego, w materiale sprawy brak jest podstaw do przyjęcia, by wolą stron było podwójne rozliczenie opłaty od przychodów z tzw. „zielonych obligacji”, najpierw w ramach § 11 pkt 1a, a następnie § 11 pkt 1c. Odmienna i prawidłowa interpretacja oświadczeń woli stron wyrażonej w § 11 ust. 1 umowy uwzględnia zamiar stron i cel umowy, treść zwerbalizowaną na piśmie, semantykę i strukturę aktu umowy, jak i okoliczności towarzyszące jej zawarciu oraz wykonywaniu, stwierdził Sąd Apelacyjny. W ocenie tego Sądu materiał dowodowy w sprawie nie daje podstaw do przyjmowania, że wolą stron w dacie zawarcia umowy było podwójne liczenie opłaty do przychodów ze sprzedaży świadectw pochodzenia (tzw. „zielonych obligacji”).

Skarga kasacyjna powódki oparta została na obu podstawach kasacyjnych.

W ramach pierwszej skarżąca zarzuciła:

- niewłaściwe zastosowanie art. 693 § 1 i 2 k.c. w zw. z art. 56 k.c. i art. 9a oraz 9e ustawy z dnia 10 kwietnia 1997 roku – Prawo energetyczne (Dz.U. z 2006 r. Nr 89, poz. 625 ze zm.) przy kwalifikacji § 11 ust. 1 lit. a umowy z dnia 22 września 2005 roku poprzez niewłaściwe ustalenie treści zobowiązania do zapłaty czynszu umownego;
- niezastosowanie art. 65 § 1 k.c. w zw. z art. 353¹ k.c. wskutek nieuzasadnionego pominięcia uwzględnionej przez strony w chwili zawierania umowy wartości cen sprzedaży energii w wysokości 0,23 zł/kWh w odnawialnym źródle energii, co oznacza, że przychód obejmował zarówno wpływy za świadectwa pochodzenia jak i ze sprzedaży energii fizycznie wytworzonej;
- niezastosowanie art. 353¹ k.c. w zw. z art. 65 § 2 k.c. w odniesieniu do postanowień § 23 ust. 2 w zw. z § 11 ust. 1 umowy w zakresie w jakim Sąd wyłącza możliwość oceny skutków prawnych umowy z dnia 22 września 2005 roku na podstawie postanowień umowy z dnia 18 lutego 2004 roku, dając pierwszeństwo postanowieniom pierwszej z wymienionych umów;
- niewłaściwe zastosowanie art. 65 § 2 k.c. poprzez niewłaściwe odtworzenie zamiaru stron i celu umowy skutkujące błędną definicją pojęcia prawnego „opłata”.

Zarzuty mieszczące się w ramach drugiej podstawy kasacyjnej obejmują niewłaściwe zastosowanie art. 382 k.p.c. poprzez częściowe pominięcie dowodów w postaci zeznań świadka K. S. składanych przed Sądem pierwszej instancji i w wyniku tego błędne przyjęcie, że powódka nie przeprowadziła dowodu na okoliczność uznania powstania przychodu ze sprzedaży energii łącznie z dwóch źródeł, tj. ze sprzedaży energii fizycznie wytworzonej i ze sprzedaży świadectw pochodzenia.

Niewłaściwe zastosowanie art. 233 § 1 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. uzasadniono przekroczeniem granic swobodnej oceny dowodów w postaci zeznań świadków i dokumentów oraz dokonaniu ustaleń faktycznych bez wszechstronnego rozważenia zebranego w sprawie materiału dowodowego szczegółowo wyartykułowanego w opisie zarzutu.

Skarżąca wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania albo o uchylenie wyroków Sądów obu instancji i uwzględnienie w całości jej powództwa.

W uzasadnieniu skargi wyeksponowano zarzut wadliwości wykładni oświadczenia woli stron wyrażonej w § 11 ust. 1 umowy z dnia 22 września 2005 roku, poprzez pominięcie przy ustalaniu wysokości opłaty należnego przychodu z tytułu sprzedaży świadectw pochodzenia.

Strona pozwana w odpowiedzi za skargę kasacyjną wniosła o oddalenie skargi i o zasądzenie na jej rzecz od powódki kosztów postępowania kasacyjnego, podważając zasadność poszczególnych zarzutów skargi kasacyjnej.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie zasługuje na uwzględnienie wobec braku uzasadnionych podstaw.

W pierwszej kolejności należy rozpoznać zarzuty podniesione w ramach drugiej podstawy kasacyjnej, tj. naruszenia przepisów postępowania (art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c.), albowiem dopiero weryfikacja czynności Sądu dokonanych w toku postępowania apelacyjnego warunkuje celowość dokonania oceny, czy nie zostały popełnione przez Sąd drugiej instancji błędy w orzekaniu, polegające na błędnej

wykładni lub niewłaściwym zastosowaniu przepisów prawa materialnego (art. 398³ § 1 pkt 1 k.p.c.).

W judykaturze zasadnie przyjmuje się, że art. 382 k.p.c. kreuje ogólną dyrektywę kompetencyjną określającą istotę postępowania apelacyjnego. Z tego też względu zarzut jego naruszenia – co do zasady – nie może stanowić samodzielnej podstawy kasacyjnej (por. wyrok SN z dnia 6 stycznia 1999 r., sygn. akt II CKN 102/98, niepubl.; postanowienie SN z dnia 7 lipca 1999 r., sygn. akt I CKN 504/99, publ. OSCNC 2000, nr 1, poz. 17; wyrok SN z dnia 23 czerwca 2010 r., sygn. akt II CSK 667/09, niepubl.). W konsekwencji skarżący, powołując się w ramach drugiej podstawy kasacyjnej (art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c.) na naruszenie art. 382 k.p.c., powinien jednocześnie wskazać inne przepisy normujące postępowanie rozpoznawcze, którym Sąd drugiej instancji uchybił (por. wyrok SN z dnia 13 stycznia 2010 r., sygn. akt II CSK 357/09, niepubl.; postanowienie SN z dnia 5 lutego 2010 r., sygn. akt III CSK 124/09, niepubl.). W przedmiotowej skardze kasacyjnej skarżący, powołując się na naruszenie art. 382 k.p.c., nie przywołał żadnych przepisów normujących postępowanie rozpoznawcze, którym – w jego ocenie – Sąd drugiej instancji uchybił. Z tych też względów nie można uznać za zasadny zarzutu naruszenia art. 382 k.p.c. Jednocześnie, wbrew twierdzeniom skarżącego, nie ma podstaw do przyjęcia, że Sąd Apelacyjny częściowo pominął zeznania świadka K. S. złożone przed Sądem pierwszej instancji, co w konsekwencji miało prowadzić do bezpodstawnego przyjęcia przez Sąd drugiej instancji, iż powódka nie przeprowadziła dowodu na okoliczność uznania powstania i uwzględniania przychodu z dwóch źródeł, tj. ze sprzedaży zarówno energii fizycznie wytworzonej jak i świadectw pochodzenia. Z uzasadnienia wyroku z dnia 30 września 2009 roku wynika bowiem jednoznacznie, że Sąd drugiej instancji – w granicach wyznaczonych przez art. 233 § 1 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. – dokonał oceny złożonych przed Sądem pierwszej instancji zeznań świadka K. S. uznając, iż zeznania te nie dają podstaw do przyjęcia, że powódka na etapie negocjowania umowy z dnia 22 września 2005 roku ujmowała dochód ze sprzedaży energii, o którym mowa w § 11 pkt 1 lit. a przedmiotowej umowy, jako dochód ze sprzedaży energii fizycznie wytworzonej oraz świadectw pochodzenia (k. 10 uzasadnienia).

Nie ma również uzasadnionych podstaw podniesiony przez stronę skarżącą zarzut niewłaściwego zastosowania art. 233 § 1 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. argumentowany przekroczeniem przez Sąd drugiej instancji granic swobodnej oceny dowodów w postaci zeznań świadków, dokumentów i pism składanych przez Strony poprzez brak wszechstronnego rozważenia zebranego w sprawie materiału dowodowego. Zarzut ten w swej treści zmierza bowiem do kwestionowania przez skarżącą prawidłowości dokonanych przez Sąd drugiej instancji ustaleń faktycznych, którymi Sąd Najwyższy, ze względu na treść art. 398¹³ § 2 k.p.c., jest związany.

W tym stanie rzeczy oceny podniesionych w skardze kasacyjnej zarzutów naruszenia przepisów prawa materialnego należało dokonać z uwzględnieniem stanu faktycznego będącego podstawą orzekania dla Sądu drugiej instancji.

Wadliwie sformułowany jest podniesiony w ramach pierwszej podstawy kasacyjnej zarzut niewłaściwego zastosowania art. 693 § 1 i 2 k.c. w zw. z art. 65 k.c. i art. 9a oraz art. 9e ustawy z dnia 10 kwietnia 1997 roku – Prawo energetyczne przy wykładni § 11 ust. 1 lit. a umowy z dnia 22 września 2005 roku, bo uzasadniany niewłaściwym ustaleniem przez Sąd drugiej instancji treści zobowiązania do zapłaty czynszu umownego. Przywołanie bowiem w sformułowaniu tego zarzutu niezwykle rozbudowanych pod względem treści art. 9a i art. 9e ustawy – Prawo energetyczne, bez wyraźnego sprecyzowania naruszenie których konkretnie ustępów przywołanych przepisów skarżący zarzuca, powoduje, iż zarzut ten wymyka się spod kontroli Sądu Najwyższego. Jednocześnie zwrócić należy uwagę, że z przytoczonego na poparcie podniesionego zarzutu uzasadnieniawynika, iż skarżący zmierza w swej istocie do kwestionowania prawidłowości dokonanych przez Sąd drugiej instancji ustaleń faktycznych, którymi Sąd Najwyższy jest związany (art. 398¹³ § 2 k.p.c.). Ustalenie treści oświadczeń woli stron umowy – a tę właśnie okoliczność kwestionuje skarżący podnosząc zarzut naruszenia art. 693 § 1 i 2 k.c. w zw. z art. 65 k.c. i art. 9a i art. 9e ustawy Prawo energetyczne – stanowi ustalenie faktyczne, które nie może być skutecznie kwestionowane przez skarżącego w ramach postępowania kasacyjnego z mocy art. 398³ § 3 k.p.c. (por. wyrok SN z dnia 29 stycznia 2003 r., sygn. akt I CKN 1431/00, niepubl.; wyrok SN z dnia 31 stycznia 2003, sygn. akt IV CKN 1706/00,

niepubl.; wyrok SN z dnia 28 stycznia 2004 r., sygn. akt IV CK 410/02, niepubl. wyrok SN z dnia 11 kwietnia 2006 r., sygn. akt I CSK 175/05, niepubl.). Dopiero wykładnia ustalonego przez sąd oświadczenia woli w zawartej przez strony umowie należy do kwestii prawnych, które mogą być – w razie podniesienia właściwego zarzutu naruszenia prawa materialnego – przedmiotem kontroli Sądu Najwyższego w ramach postępowania kasacyjnego (por. wyrok SN z dnia 20 lutego 1997 r., sygn. akt I CKN 90/96, niepubl., wyrok SN z dnia 15 listopada 2006 r., sygn. akt V CSK 216/06, niepubl.).

Nie ma podstaw do przyjęcia, iż podnoszone przez skarżącego „niezasadne pominięcie prawnie doniosłej okoliczności” stanowi przejaw niewłaściwego zastosowania przepisów art. 65 § 1 k.c. w zw. art. 353¹ k.c. Błędna subsumcja (niewłaściwe zastosowanie) przepisu prawa materialnego wyraża się bowiem w niezgodności między ustalonym stanem faktycznym a hipotezą zastosowanej normy prawnej; a więc błędnym przyjęciu lub zaprzeczeniu związku zachodzącemu pomiędzy faktem ustalonym w procesie a normą prawną (por. wyrok SN z dnia 8 października 2002 r., sygn. akt IV CKN 1304/00, niepubl.; wyrok SN z dnia 2 kwietnia 2003 r., sygn. akt I CKN 161/01, niepubl.), a nie – jak podnosi skarżący – w pominięciu przez Sąd drugiej instancji określonych okoliczności faktycznych. Nieuprawnione jest przy tym twierdzenie skarżącego, że Sąd drugiej instancji, w zakresie dokonanych ustaleń faktycznych, pominął ustalenie wysokości ceny sprzedaży energii wytwarzanej w odnawialnym źródle w chwili zawierania umowy z dnia 22 września 2005 roku. Z uzasadnienia wyroku z dnia 30 września 2009 roku wynika bowiem jednoznacznie, że Sąd drugiej instancji wprost odniósł się do tej okoliczności, zasadnie podnosząc przy tym, że dla wykładni postanowień przedmiotowej umowy nie mogą mieć znaczenia wskazywane przez skarżącego zdarzenia w postaci zmiany wysokości cen energii oraz stanu prawnego, które wystąpiły już po zawarciu przez strony umowy. Wynikająca z art. 65 k.c. kombinowana metoda wykładni oświadczeń woli, w przypadku oświadczeń woli składanych innej osobie, nakazuje bowiem nadać prymat pierwszeństwa temu znaczeniu oświadczenia woli, które rzeczywiście nadały mu obie strony w chwili jego złożenia, co oznacza preferencję dla tzw. subiektywnego wzorca wykładni (por. wyrok SN z dnia 7 marca 2007 r., sygn. akt II CSK 489/06, niepubl.).

Nie ma również podstaw do przyjęcia, wbrew stanowisku skarżącego, że wskazana w § 11 ust. 1 lit. a opłata za prawo do eksploatacji ustalona w wysokości 16% przychodu ze sprzedanej energii obejmowała zarówno przychód ze sprzedaży energii fizycznie wytworzonej, jak i sprzedaży świadectw pochodzenia (tzw. zielonych obligacji). Prawdłowo Sąd drugiej instancji przyjął, stosując wskazane w art. 65 § 2 k.c. dyrektywy wykładni oświadczeń woli, że ujętą w § 11 ust. 1 lit. a umowy z dnia 22 września 2005 r. opłatę eksploatacyjną ustala się wyłącznie w oparciu o wysokość przychodu uzyskanego ze sprzedaży energii fizycznie wytworzonej. Natomiast zasady uwzględniania, przy ustaleniu należnej opłaty eksploatacyjnej, przychodu ze sprzedaży tzw. „zielonych obligacji” reguluje § 11 ust. 1 lit c przedmiotowej umowy (k. 13 uzasadnienia wyroku). W świetle dokonanych przez Sąd drugiej instancji ustaleń faktycznych nie ma zatem podstaw do przyjęcia, iż wolą stron umowy z dnia 22 września 2005 roku było określanie wysokości opłaty eksploatacyjnej, o której mowa w § 11 ust. 1 lit. a przedmiotowej umowy, zarówno w oparciu o wartość przychodu ze sprzedaży energii fizycznie wytworzonej, jak i przychodu ze sprzedaży świadectw pochodzenia. Z tych też względów za chybiony należy uznać zarzut niezastosowania art. 65 § 1 k.c. w zw. z art. 353¹ k.c. wskutek nieuzasadnionego pominięcia uwzględnionej przez strony w chwili zawierania umowy ceny sprzedaży energii w wysokości 0,23 zł/kWh, w odnawialnym źródle energii, co oznacza, że przychód obejmował zarówno wpływy za świadectwa pochodzenia jak i ze sprzedaży energii fizycznie wytworzonej.

Nie zasługuje również na uwzględnienie podniesiony przez skarżącego zarzut niezastosowania art. 353¹ k.c. w zw. z art. 65 § 2 k.c. w odniesieniu do postanowień § 23 ust. 2 w zw. z § 11 ust. 1 umowy w zakresie w jakim wyłącza możliwość oceny skutków prawnych umowy z dnia 22 września 2005 roku na podstawie postanowień umowy z dnia 18 lutego 2004 roku, dając pierwszeństwo postanowieniom pierwszej z wymienionych umów. Skarżący pomija bowiem, że z § 23 ust. 2 umowy z dnia 22 września 2005 roku zawiera dyrektywę interpretacyjną nakazującą, w razie rozbieżności pomiędzy postanowieniami umowy o współpracy z 2004 roku a postanowieniami umowy o eksploatację, w zakresie ustalania praw i obowiązków stron kierować się brzmieniem

postanowień umowy o eksploatację z dnia 22 września 2005 roku. Prawdłowo zatem Sąd drugiej instancji ustalając zasady określania należnej powódce opłaty eksploatacyjnej opierał się w pierwszej kolejności na wykładni postanowień umowy z dnia 22 września 2005 r.

Za chybiony należy uznać także podniesiony zarzut niewłaściwego zastosowania art. 65 § 2 k.c. poprzez niewłaściwe odtworzenie przez Sąd drugiej instancji zamiaru stron i celu umowy skutkujące błędną definicją pojęcia prawnego „opłata”. W pierwszej kolejności podkreślić należy, że wobec wynikającej z § 23 ust. 2 dyrektywy interpretacyjnej, nakazującej uwzględniać brzmienie postanowień umowy z dnia 22 września 2005 roku w razie ich rozbieżności z postanowieniami umowy o współpracy, bezpodstawne są twierdzenia skarżącego wskazujące na niewłaściwe odtworzenie zamiaru stron i celu umowy poprzez przyjęcie błędnej definicji pojęcia „opłaty”, o której mowa w § 2 ust. 11 umowy o współpracy. Jednocześnie, jak już wskazano powyżej, Sąd drugiej instancji prawidłowo przyjął, uwzględniając wspólny zamiar stron, cel umowy z dnia 22 września 2005 roku oraz jej treść i strukturę, iż nie ma podstaw do ujmowania, przy ustalaniu należnej powódce opłaty na podstawie § 11 ust. 1 lit. a przedmiotowej umowy, obok przychodu ze sprzedaży energii fizycznie wytworzonej również przychodu uzyskanego ze sprzedaży świadectw pochodzenia.

Z tych też względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c., orzekł jak w sentencji, zaś w przedmiocie kosztów postępowania kasacyjnego orzeczono na podstawie art. 98 § 1 w zw. z art. 391 § 1 i art. 398²¹ k.p.c. ustalając ich wysokość na podstawie § 6 pkt 7 w zw. z § 12 ust. 4 pkt 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz.U. z 2002 r. Nr 163, poz. 1349 ze zm.).